СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 228. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 1. жовтня, 1926. VOL. XXXIV. No. 229. Jersey City, N. J., Friday, October 1. 1926. THREE CENTS

РАТУНОК 43 МАЙНЕРІВ, ЗАСИПАНИХ ЗЕМЛЕЮ

АЙЕРНВУД, Мишиґен, 29. вересня. — Ціле місточко святкує нині виратунок 43 майнерів зелізної копальні Пабства, яких присипала була минувшої пятниці обвалена земля. Їх добуто на поверхню землі нині вечером.

Було се коло пів до десятої години вечером, коли з товпи жінок, дітий і материй, стоячих коло входу до копальні, вирвався окрик радости на вид першої групи виратованих, добуваючіся з копальні, де вони були засипані на глибині 722 стіп під поверхнею землі без великої надії на виратунок через 120 годин. В двайцять минут опісля коло входу до копальні була вже ціла оселя. Незадовго появилися другі партії виратуваних майнерів. Наконець всі.

Оповіданням не було кінця. Виратувані й ратункова партія мусіли по сто разів повтаряти те саме. Героєм хвилі був Джордж Гоз, знаток безпеченьства Пулманової Ко. в Шикаґо, котрий командував ратунковою акцією і завдяки котрому ратункова партія дісталася до присипаних землею майнерів небезпечною дорогою по засипаних шахтах. Він оповідав, якто він і товариші повзли по обвалених норах, поки він не схопив за руку Томаса Треварту, шахтового боса присипаних робітників. Незадовго до них приповзли другі засипані робітники. Декотрі били його в плечі кулаками з радістю так сильно, що він мало не кричав.

Першою річчю, яку зробила врадувана товпа, було дати виратуваним кави, хліба й циґареток. Нанесли їм усякого добра стільки, що вистарчилоби на десятеро стільки. Відтак всі розійшлися щасливі домів.

ВЖЕ ПРИГОТОВЛЯЮТЬСЯ ДО РІЗДВА.

НЮ ЙОРК, 29. вересня. — Начальник нюйорського прогібіційного дистрикту каже, що до Ню Йорку вже починає напливати різдвяний алькоголь. Має в ньому бути богато денатурованого спирту.

З ПРОЦЕСУ ПРОТИ ЗАЛЬОТНОЇ ЕВАНГЕЛИСТКИ.

ЛОС АНДЖЕЛЕС, Каліфорнія, 29. вересня. — Перед великою лавою присяжних суддів ведуться тут далі переслухання в справі пані Мекферсон, відомої евангельської проповідниці, котра свого часу була пропала без вістки, а відтак по повороті заявила, що її пірвали були мексиканські бандити, тоді як на ділі вона мала жити собі у відлюдним місци зі своїм радіовим оператором.

Оборона пані Мекферсон поставила на свідка матір обжалованої. Коли прокуратор став читати матери зізнання самої обжалованої про пірвання бандитами, мати зімліла. Росправу треба було перервати.

НЕ ЗГИНУВ ВІД ГАЗУ В ВІЙНІ, ЗГИНУВ У МИРІ.

НЮ ЙОРК, 29. вересня. — На 46. Вулиці жив тут Майкел Руні, 28-літний ветеран великої війни, котрий в війні переходив кілька разів газові атаки й мав легені нарушені газом.

Коли його брат Петро, котрий жив з ним, прийшов домів коло 9. години вечером, він застав двері замкнені зі середини, а коло дверий учув він газ. Не могучи отворити дверий, він покликав господиню. Обоє виломили двері. Вайшовши до комнати, брат черкнув сірник. В тій хвилі наступив вибух газу, який звалив з ніг обоє з них. На гук надбіг полісмен, який виніс усі трое на двір на чистий воздух. Покликані лікарі відтерли господиню й Петра, а Майк уже був неживий.

СУД ПРОТИ СТРАЙКАРІВ.

НЮ ЙОРК, 29. вересня. — Висший суд переглянув нині справу тимчасової судової заборони, виданої проти пикетовання в кравецькім страйку, і потвердив сю заборону. Фабриканти предкладали на суді докази, що страйкуючі робітники відстрашують насильствами страйколомів.

ПОЗИВАЄ ЗА НЕВДАЧНУ ЛЮБОВ.

НЮ ЙОРК, 29. вересня. — До бруклинського стейтового суду вніс Ервин Флайшгакер позов проти панни Рут Финкельстейн за відшкодовання в сумі 10,000 долярів ,які позовник мав потратити, стараючися невдачно о руку пізваної. Як каже позов, Флайшгакер витратив тисячу долярів на подарунки й принятя для дівчини й її родичів, а решта се відшкодовання для його зраненого серця.

СМЕРТЬ У ТУНЕЛИ.

БІКОН, Ню Йорк, 29. вересня. — Пятеро людий пустилися нині навправці через тунель зелізниці Ню Йорк Сентрел. Знали вони, що колиб їх захопив поїзд у тунели, він стербі їх на смерть, і знали вони, що незадовго має проїждати пасажирський поїзд, але вони сподівалися перейти тунель перед поїздом. Та ледво вийшли в тунель, коли почули стукіт поїзду.

Не було иншої ради, як втікати здовж тунелю. Двом з них справді вдалося дістатися з тунелю на час, але двох других поїзд придушив до стіни тунелю і вбив на місци. Пятий уже вийшов з тунелю й почувся безпечним, але льокомотива зачепила його передом та побила так тяжко, що жити він видай не буде.

МАЮТЬ ПРОДАТИ ЗЕЛІЗНИЦЮ НА ЛІЦИТАЦІЯ.

ШИКАҐО, 28. вересня. — Дня 22. падолиста мають продати на ліцитації зелізницю Шикаґо, Милвокі енд Ст. Пол Рейлровд, котру вірителі недавно пізвали в суд за довги.

ЗВЕРТАЄ ВКРАДЕНЕ ПІДЧАС ВІЙНИ СРІБЛО.

ПАРИЖ, 28. вересня. — Мейор міста Гем в Північній Франції одержав великий пакунок, повний срібних ножів і вилків з міста Алтона в Німеччині враз з письмом в якім пересилаючий повідомляє мейора, що він ті річи покрав підчас світової війни в 1914 році, а тепер просить їх звернути властителеви. Посилаючий висказує жаль за свій вчинок, якого тепер встидаєтся. На разі мейор не міг ще відшукати властителя заграбаних річей.

ПЛИВАННЄ НЕ Є ЗЛИМ БИЗНЕСОМ.

БУЛЬОН, Франція, 28. вересня. — Джордж Мікель, який переплив англійський канал в 11 годинах і 5 мінутах, одержав тепер від свого менаджера з Монтреалю пропозицію виступати в театрі з заплатою $500 на тиждень. Це буде кращий джаб, бо досі Мікель працював тяжко в пекарні.

ВИЙШОВ НА ВЕРШОК ВИСОЧЕЗНОЇ ГОРИ.

ЖЕНЕВА, 28. вересня. — Анґлієць Мек Гіббон видрапався на вершок гори Шадо Неґамоа, осягнувши 900 фітів височини. Це перший випадок за останні десятки літ.

ПОЛЬСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА ЗРОСТАЄ.

Після свящ. Гушна і Петрушки ще один польський священик перейшов на православє. Дня 21. м. м. в мешканні митр. Діонізія відбувся перехід кс. Стан. Захарясевича з католицизму на православє західного обряду. Акту приняття о. Захарясевича доконав сам митр. Діонізій, котрий вручив о. Захарячеви відзнаку православного духовника: золочений хрест. Захарясевича віддано до диспозиції о. Гушни, який приїде до Варшави в найблизших днях. Тоді порішать ряд принципіяльних та організаційних справ польської православної національної церкви.

ОБЛУДА ЄЗУЇТІВ.

Єзуїти отвирають цеї осени свій новіціят для кандидатів з білоруських областей у Альбертині на Білоруси. Цей новіціят буде звеном у змаганні єзуїтів повести польонізаційну політику серед білоруського населення. В звязку з тим годиться занотувати відзив Єзуїта з Альбертина, кс. Пйонткевича, на місійному конгресі у Варшаві де він доказував, що ширення католицизму на найближчому Сході належить переважно польському духовенству.

НЕБУВАЛА ЛОВЛЯ.

ГАБАРД, Нова Шкотія, Канада, 28. вересня. — Капітан Гарниш, який виїхав на ловлю риби на Савтвест Айленд, здобив за одним разом 40,000 фунтів макарелі.

АКАДЕМІЧНИЙ ДІМ У ЛЬВОВІ.

Академічний дім у Львові при вулиці Супінського ч. 21. переходить з цим шкільним роком знова до ужитку українських студентів. Найде там пристановище понад 100 студентів університету. Українське громадянство, з окремаж засібніші його представники повинні помогти уладити цей дім внутрі для цілей студентського приюту. Найпекучіша справа — справлення ліжок, яких досі уфундовано ледви 35 (ціна одного ліжка 50 зол.). Потрібно також грошей на инші меблі (столи, шафи, крісла і т. п.). Жертви посилати на адресу Наук. Т-ва ім. Шевченка, Львів, Чарнецького 26 (для Комітету Академічного Дому).

КОНФЕРЕНЦІЯ ГЕТЬМАНА СКОРОПАДСЬКОГО.

„Руспрес" повідомляє, що велику сензацію викликала конференція бувшого гетьмана Павла Скоропадського, що мешкає під Берліном, з німецьким амбасадором у Москві гр. Брокдоф-Ранцав. Предметом тої конференції була по всякій правдоподібности політична ситуація взагалі, на Радянській Україні зокрема. Берлінські українські гетьманські кола запевняють, що гетьман Скоропадський відбуде на днях розмову з президентом Німеччини марш. Гінденбурґом. До цієї розмови тутешні політичні кола привязують велике політичне значіння.

СЛІДСТВО ЗА НЕХТУВАННЯ УКРАЇНІЗАЦІЇ.

Житомирський окружний виконавчий комітет доручив окружній комісії в справі українізації передати прокуратурі справу керманичів деяких установ, що нарушили декрет про українізацію. Вони приймали на посади особи, що не знали зовсім української мови.

СУДЬБА ПОВАСИЛІЯНСЬКИХ МУРІВ У ВИЛЬНІ.

В свойому часі польська влада признала мури бувшого василіянського монастиря у Вильні за власність держави. Православна консисторія віддала цю справу до суду. Окружний суд присудив мури православній консисторії. Одначе апеляційний суд зніс цей присуд, натомісць потвердив розпорядок адміністраційної влади, тобто признав повасиліянські мури власностю держави.

СКАЖЕНИЙ КІНЬ.

В мединьськім повіті, калужської губернії, на Московщині, скажений пес вкусив коня, кінь сказився і покусав 30 коней і 13 селян, що його ловили. Коня опісля застрілили.

ПЕРЕХІД ГР.-КАТ. УКРАЇНЦІВ НА ПРАВОСЛАВЄ.

В Боснії, де живе около 10.000 гр.-кат. Українців, що вемігрували туди з Галичини — більшість з них, бо чотири гр.-кат. громади покинули унію і перейшли на сербське православє. Сталось це в часі відсутности о. митр. Базюка, який розхорівся дуже поважно на нерви і від довшого часу перебуває в шпиталі в Загребі. В одній з тих громад вже в 1923 р. за намовою бувшого слуги в одним з галицьких монастирів оо. Василіян, який став опісля сербським православним аґітатором — побито камінням о. Йосафата Жана, який по розвязанню Галицького Уряду у Відні удався був до Боснії на душпастирську службу. О. Жан, як відомо, проживає тепер в Канаді. — („Рада")

ВОЄННІ ПЛЯНИ ПОЛЬЩІ.

Англійська Незалежна Робітнича Партія (ліве крило Лейбор Партї) видала маніфест, в якому звертає увагу світа на небезпеку війни у звязку з політикою Польщі. Серед Литовців і нардів Радянського Союза є загально поширена думка, що польський диктатор Пілсудський має намір зробити військовий наїзд на Литву і в тій справі веде переговори з англійським міністерством закордонних справ. У звязку з тим ідуть тайні переговори, щоби заспокоїти Німеччину шляхом віддачі їй частини польського коридору. Кожну польську офензиву проти Литви, уважав би Радянський Союз власною загрозою і воєнним визовом. А це було би початком нової европейської війни.

Тому маніфест взиває робітників, щоби звернули увагу на ці наміря і домагалися від уряду заборони доставки амуніції, щоби в зародку вбити воєнні надії, а головно, щоби не допустити до підтримки Польщі Великою Британією.

УКРАЇНІЗАЦІЯ.

Тов. Сторонній, з Конотопу, звертає нашу увагу на слідуючий факт. Є у Конотопі залізнична профшкола та ФЗУ. І от получається дуже цікава картина — як пише тов. Сторонній.

„Кругом семилітки українізовано і звідтам учні ідуть до профшколи, а там їм кажуть: „складайте іспити російською мовою, то допустимо до вступних іспитів"... Ведуть батьки-робітники своїх дітей до приватного репетитора за 20 карб. у місяць перевчити дітей на російську мову й кленуть вони на чім світ кого слід і не слід, а особливо українізацію семилітки".

Не ліпше справа й у Фабзавучі:

„Тут складати іспити укр. мовою „можна", але що до українізації навчання нічогісінько не зроблено — не тим вітром од начальства дме".

Тов. Сторонній прохає Наркомос звернути на це увагу і якось полагодити цей „прорив". („Вісти")

В ПОЛЬЩІ НАЗРІВАЄ КРІЗА

ВАРШАВА, 29. вересня. — Приходить до острого конфлікту між правительством а соймом. Конфлікт той закінчиться по всякій правдоподібности розвязанням сойму і розписанням нових виборів, які відбудуться в січні 1927 р.

Думали, що конфлікт таки злагодиться і сенат ухвалить предложений буджет. Сенат одначе зредукував буджет до $50,000,000 і з того вийшло замішанне, яке доводить до розвязання сойму.

КАЖЕ, ЩО АМЕРИКА УНЕВАЖНИТЬ ДОВГИ.

ЛОНДОН, 29. вересня. — Лондонська газета „Таймс", яка належить до найбільш впливових, оголосила редакційну статтю, в якій обговорює квестію довгів і твердить, що Америка в короткому часі прийде сама до переконання, що воєнні довги треба буде уневажнити. Вже тепер, каже „Таймс", є доволі багато впливових американських людей, які твердять, що з тих довгів нема ніякої користи. Треба тільки, щоби ті голоси збільшилися та заголомшили американських політикерів, які то найбільше на довгах спекулюють. Але й вони будуть змушені уступити зі свого становища. „Таймс" каже далі, що ті довги не може Америка вважати як довги, а тільки як субсидія на ведення спільної війни. Всі ті гроші побрано підчас війни, а по закінченню війни тільки деякі держави побрали дуже незначні квоти. На всякий случай не може бути мови о сплаченню довгів навіть в зредукованій сумі, коли Америка не змінить своєї цілової політики. На се повинні звернути увагу ті політикери, які опираються кенсильованню довгів.

ЗОЛОТА РЕЗЕРВА ЗРОСТАЄ В ФРАНЦІЇ З ДНЯ НА ДЕНЬ.

ПАРИЖ, 29. вересня. — Коли Банк Франції оголосив викуп золотої валюти по ефективній ціні, знесли мешканці до банків золотих франків на суму $20,000,000. Гроші ті ховали в схованках ще з часів війни. Банки викупляють далі і надіються ще добути значну суму і тим піднести золоту резерву і вартість франка.

ПАПА ДЕРЖИТЬСЯ ДОБРЕ.

РИМ, 29. вересня. — Папа Пій мимо свого майже 70-літнього віку вийшов аж на сам вершок церкви св. Петра і Павла. За молоду папа любив драпатися по горах і з того часу залишилася в него сила і гнучкість.

МАСУЙТЕ ЛИЦЕ, А ПІДДЕРЖИТЕ ЙОГО СВІЖІСТЬ І КРАСУ.

ЛОНДОН, 29. вересня. — В Лондоні розніслся новий дуже популярний клич: Натирайте лице в омнібусі, стрітькарі чи в трені. Ніколи не минай нагоди, коли можеш натерти лице". Кажуть далі ще нам сміятися, завертати гарно очима і добре кусати при їдженню чи жуванню, а тоді будемо здорові, гарні і щасливі.

ВЕРТАЮТЬ ДО РОБОТИ.

ЛОНДОН, 29. вересня. — Щораз більше майнерів вертає мимо страйку до роботи. Вернуло вже коло 200,000 робітників, себто яка пята часть страйкуючих. Секретар майнерської юнії Кук заявив, що нема цему дива, бо серед великого числа майнерів панує велика нужда.

НІМЦІ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ ПРОТИНІМЕЦЬКИХ ФІЛЬМІВ.

БЕРЛІН, 29. вересня. — З приводу того, що фільмова компанія Метро Голдвин пустила тепер в рух наново з нагоди смерти Валентіна образ „Чотири їздці з Апокаліпси", вся німецька преса накинулася на це та грозить цілковитим бойкотом американських фільмів. Цей образ називає вона поганою калюмнією, киненою на німецький нарід, бо там представляється німецьких жовнірів як виродків цивілізації. До того фільм той пускають в рух тоді, коли світ приходить до замирення, коли американські жовніри і офіцири заїджають до німецьких портів і та складають урядові візити.

ФІЛЬМОВИЙ КОНГРЕС ЗА ПАСИФІКАЦІЄЮ ФІЛЬМІВ.

ПАРИЖ, 29. вересня. — На міжнароднім зїзді представників фільмової індустрії піддано острій критиці ті фільми, в яких зобиджується другі народи. Розходилося тут головно про воєнні фільми і „мексиканські", в яких друга нація представлена, як нація бадитів.

Всі представники прийшли до переконання, що такі фільми не повинні мати місця та що вони повинні радше зближувати народи, ніж їх віддалювати. Це одначе не противиться тому, щоби продукувати фільми з часів війни, в яких було би представлене геройство поодиноких націй та їх боротьба за їх національні ідеали.

ФРАНЦУСЬКИЙ ОФІЦИР ПОСТРІЛИВ ТРОХ НІМЦІВ.

ГЕРМЕНСГАЙМ, Німеччина, 29. вересня. — Французські власти посадили до вязниці лайтнанта Русіє за те, що він револьверовим вистрілом забив одного з мешканців, Міллера, а двох других смертельно ранив. Справа та наробила богато розголосу. Русіє, який находиться в військовій тюрмі, боронить ся тим, що на него напедали. Так оборонює його військова влада. Арештовано його якраз в тім часі, коли прийшов приказ, щоби його полк опустив німецьку землю.

З боку німецького і французького уряду заграничних справ працюють над тим, щоби ту справу в якийсь спосіб злагодити і не викликати ненависти і забурення в тім часі, коли розпочато мирову кампанію між Францією і Німеччиною.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ШАЙЛАК

В Парижі відбувається тепер перший міжнародний конґрес представників фільмової індустрії, який зацікавив всіх з того боку, що звернений він проти геґемонії Америки. Американські фільмові корпорації не вислали навіть на ту конференцію своїх представників, хоч Америка становить 90% фільмової продукції світа, а не вислали тому, як кажуть в Европі, бо на тій конференції треба би було дещо попустити зі своїх зисків і піти на зустріч фільмовій індустрії Европи.

В тім самім часі відбуваються по департаментах Франції збори ґенеральних рад департаментів, на яких знова дуже остро виступають проти ратифікації француско-американского договору в справі сплати довгів. Загально підносять, що знищена війною Франція не повинна платити Америці, яка на тій самій війні так добре заробила.

Ті два найновійші голоси є тільки дальшим проявом того протиамериканського фронту, який зачинає звільна творитися в цілій Европі. І ми тепер свідками того, що коли зачинає ліквідуватися поділ на побідників і побіджених, аліянтів і їх ворогів, повстає стихійно другий поділ: на тих, що на війні заробили і на тих, що стратили. Звільна зачинають тепер застановлятися головно над тим, хто властиво скористав з світової заверухи і приходять до переконання, що скористала на ній матеріяльно тільки одна Америка. Бо по всіх других краях фінансова скрута, доріжня і безробіття і низька життєва стопа, а в Америці навпаки: добробут, якого тут не бувало. І коли европейські народи з великим трудом намагаються привернути хоч довоєнну життєву стопу, то Америка виказує зріст добробуту, який переходить навіть в люксус, коли рівнати його з европейським положеннем. Европу це болить, бо вся вона тої думки, що цей добробут завдячує Америка світовій війні. Заключає це Европа з самої американської статистики. А та виказує, що Америка до війни належала до довжників. В Америці до 1914 року було інвестовано $5,000,000,000 чужого капіталу, а інвестія американського капіталу поза границями Америки не перевисшала тоді суми $2,000,000,000. А сегодня інвестиція приватного американського капіталу поза Америкою виносить понад $11,000,000,000, а претенсії американського уряду з титулу воєнних довгів виносять $11,763,515,917. Значить, що Америка попри свої претенсії з титулу воєнних довгів, які еще не заспокоєні, придбала тоді, коли Европа попала в загальну нужду, страшний маєток, бо понад девять біліонів долярів. Вона не тільки вигнала чужий капітал з Америки, але помножила свої інвестиції поза своїми границями шестикратно.

Отсе ті цифри, які так колять в очи Европу. Отсе ті цифри, які лучать сегодня давних ворогів в один протиамериканський фронт. Вони то є причиною того, що навіть анґлійська преса враз з анґлійським міністром скарбу Черчилем не говорили довший час про Америку инакше, як про Шайлака, того жида з Шекспірівського „Венецького Купця", що то без милосердя домагається звороту позичених грошей і який на случай незаплати готов відрізати з тіла довжника фунт живого мяса, бо така була умова. Ті цифри є тою причиною, що Америку зачинають вважати як лихвара, що хоче користати з чужого нещастя, який не дає спромоги стати Европі на ноги, а все задля марного гроша.

Така аґітація йде. Це не дасться заперечити. Вона прибирає ріжні форми, але під ними криється всегда один і той самий зміст: Не дати ані одного цента Америці, бо вона й так досить на нас заробила. Та аґітація инакше виглядає, коли про ту квестію говорить Клемансо, коли пише до президента Куліджа, а инакше коли протестують французькі ветерани світової війни, а ще инакше, коли говорять про те посли в парляменті. Инакше протестують Англійці і Французи, а инакше Німці. Бо ті останні сидять приміром на разі тихо, але всі знають, що й вони не будуть довго платити, а другі держави не будуть навіть на них напирати. Бо пощо? І так всі гроші, які здирають з Німеччини згідно з пляном Доса, йдуть головно на сплату довгів Америці! Тому аліянти прийшли до переконання, що властиво цілий спір о репарації не має сенсу, бо всі гроші забирає Америка, а їм не лишається майже нічого.

Справу ту заострила Анґлія, яка заявила, що дарує всім державам свої воєнні претенсії, коли скенселює воєнні довги Америка, Через те витворилася цілком природно нова ситуація. На місце аліянтів і центральних держав повстали тепер два инші ворожі табори: Америка з одної, а всі другі держави, яким вона пожичила гроші, з другої сторони.

Тепер заходить питанне, як же вийти з тої ситуації? Вже в самій Америці підносяться поважні голоси, як от з боку таких фінансових і політичних осіб як Бейкер і Форд, щоби Америка скенселювала довги, бо з тих грошей і так великої потіхи не буде, а тільки шкода. А журналіст Симондс говорить отверто, що сліпий хиба не видить того, що скорше чи пізнійше Европа здержить сплату довгів і спокійно зліквідує ту важку проблему без огляду на американський протест. І не буде навіть способу, щоби це здержати. Супроти того, чи не краще було би поступити по джентельменськи і самому дарувати довги. Так говорять визначні Американці, але сам уряд противної думки. Він стоїть на принципі, що зобовязання повинні бути сповнені, а тим самим повинні бути сплачені і воєнні довги. Та на нашу думку Америка згодом змінить свою думку і буде змушена таки довги скенселювати, або їх грубо зредукувати.

ПРО ЦЕЛІБАТ ТА НАЙНОВІЙШИЙ ЦЕЛІБАТНИЙ СКАНДАЛ НА МАДЯРЩИНІ

I.

Целібат — є це обовязкова безженність у католицьких священиків, заведена примусово римським папою. Ту безженність заводять вже від кількох літ примусово в своїх грецько-католицьких дієцезіях епископ Хомишин та Коциловський, а митрополит Шептицький повільно, степень за степенем. Очивидно, що і такий вірний Римови чоловік, як епископ Богачевський є також прихильником целібату.

Коли целібат, життє в безженнім стані є чимсь похвальним і богоугодним, то властиво всі мущини повинні би в целібаті жити. Це довело би до цілковитого знищення людського роду, що зі становища віруючого християнина не могло би преці бути наміром Господа Бога, коли сотворив чи там виліплював з глини першого чоловіка а потім з ребра його зробив для нього жінку.

Коли би перший чоловік Адам перенявся був думкою теперішних грецько-католицьких епископів в Галичині та Америці — та пустився був на целібат — то та порода сотворінь, що звеся людьми, була би вимерла вже на першій парі.

Коли в р. 1891 скликано синод гр. кат. духовенства до Львова, котре всіми силами спротивилося введенню целібату, то тодішний делеґат папський Чапка сказав на те цинічно: „Не бійтеся! дасьте собі і без жінки раду!"

Це значить, що коби лише в целібаті — то можна допускатися всякого рода блудства та прелюбодійства: можна допуститися і чужолоства, можна заспокоювати свої потреби і з другими мущинами а хочби і зі звірятами (гріх содомський) — коби лиш римська засада целібату була виратувана.

Прихильники і вводителі целібату забувають однак на це, що книга, котра повинна для них, яко для ревних католиків бути святою — то є **„Старий Завіт"** — зовсім не є прихильником целібату.

Ось возьмім лише першу главу книги Мойсея, вірш 28, в котрім говориться, що Бог сотворивши чоловіка і жінку на свій образ (подобіє) сказав до них:

„Плодітеся, намножуйтесь і наповнюйте землю".

Такий висказ **самого Бога** мусить бути для кождого християнина, отже і для кождого рехтельного католика найбільшим і **найвисшим законом** і ні один чоловік, хоч би був навіть і апостолом того божого закону, змінити не сміє! Коли би Господь Бог хотів мати целебсів в роді хочби Хомишина — то був би тоді в раю безумовно сказав про це Адамові і Еві.

Але Бог тоді ні одного натяку не зробив на це, щоби дехто з потомків тої першої пари мав право не слухати його загального приказу і відтягатися від плодження, намножування та наповнювання все новими людьми землі. Коли би всі люди слухали Хомишина та таких розумних як він, а не Господа Бога — то нащо-б властиво придалися і до його би були звернені десять заповідий божих, даних Богом людям за посередництвом Мойсея на сінайській горі?

Є отже очивидним, що приписи папські в справі целібату противляться божому приписови і що не є вони постановами божими, але постановами папськими, виданими для власної користи папів римських, а то тому, щоби вони мали по всяк час в своїх руках свої сліпі орудия, котрими мож би кидати то сюди то туди, куди лиш цего вимагають інтереси папи римського. Це і виразно заявив митрополит Шептицький одній українській депутації, котра прийшла до нього з протестом проти введення целібату.

Значить — такого целебса — чи як наш народ каже „цимбалетника" — мож несподівано вирвати з його окружения тай з посеред його неправесної родини — то є — господині і сплоджених з нею дітий — і кинути ним на схід чи захід, чи куди инде, де цего власне інтереси римського папи чи епископа вимагають.

Але чиж це морально, чи по божому та по людськи, щоби такий целебс лишав свою подругу, може навіть в поважнім стані без помочи разом з дрібними дітьми — на поталу нужди, а сам гонив чорт зна куди, бо так забаглося його командантови в Римі, в Станиславові чи в Филаделфії?

Очивидна річ, що чесний і порядний целебс, коли лиш має защо — забере з собою і свою неправесну подругу та свої неправесні діти на нову парохію. Але це всеж таки неприємно, коли приїде такий новий парох на нове місце тай тягне з собою і цілу таку „діточу захоронку" разом з „надзирателькою" — а поправді — таки рідною мамою.

Нові парохіяни — цеж люди цікаві, тай зараз нуж питати:

„Чи це вже всі? Чи може ще дещо лишилося на старім місци? Чи це перша доперва господиня, чи може вже була давнійше инша, що вже постарілася?" тай таке инше.

На те конто є особливо між лаціннниками дуже много всіляких сатиричних оповідань і анекдотів.

Не лишень анекдоти. Я знаю правдиві факти з життя, що відносяться до тої самої матерії.

Перед сорок роками жив в Снятині латинський парох кс. Фішер і вірменсько-латинський кс. Ромашкан. Вони, як то кажуть — дуже з собою дерли коти. З якої причини? — вже не памятаю. Ксьондз Фішер зчаста виїзджав до недалеких Черновець, де передше через довгі роки був також парохом.

Нераз бувало Ромашкан надибає на місті когось зі слуг Фішера та питає:

„А цуж там у вас новего? Ксьондз пробощ Фішер єст в дому?"

„Нє! — діставав зчаста відповідь. — Поєхал до Черньовєц".

— Ага! До дзеці! До дзеці! — відповідав злорадісно старенький о. Ромашкан, котрий дуже добре знав домашні відносини Фішера.

Впрочім памятаю добре старшого вже пароха лацінського в Олеську, ксьондза Боґуцького, що радо заїздив і до наших пан-отців на храми. А є вже тому з 50 років. У нього був таки справдішний гарем, котрий знакомі прозвали „бабінцем". Знав я його сина Ясє, а одна його дочка була за почтмайстром Хавером в Ожидові.

В товариських зносинах з ними відчувався все якийсь несмак; все було щось неясного, недоповідженого. А цего не булоб, коли би такий Боґуцькі міг був законно подружитись. Тоді не потребував би був встидатися своїх власних дітий, ані діти не встидали би ся його та не кликали рідного батька „вуйцьом".

Законна жінка не позволила би була також певно на ніякий „бабінец", чи гарем.

Але щож! Самоволя папська передовсім, а перед нею мусить в кут іти щастє і горожанська честь тисячів а тисячів людий!

Клим Обух.

ВИКЛЮЧЕННЯ З ҐІМНАЗІЇ ЗА УКРАЇНСТВО.

В одній з ґімназій на Підкарпаттю виключено учня зі школи за те, що в приватнім листі до свого товариша написав слідуючу фразу: „Україна є і буде".

УКРАЇНСЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ РУХ В ГАЛИЧИНІ.

Перед війною було в Галичині усього 547 кооператив (головно кредитових і молочарських). Війна знищила майже цілий довоєнний дорібок; остались були тільки кооперативи у Львові і в деяких більших містах краю. Їх капітали обезцінились через урядове перечисленне старих валют на нові (1 австр. корона = 0.70 п. м., а потому 1,800.000 п. м. = 1 зол.).

За почином товариства Сільський Господар повстав у 1920 році Краєвий Комітет Орґанізації Кооператив, який на початку 1921 року усталив програму, як наново орґанізувати кооперативну працю, яку відтак перебрав на себе Ревізійний Союз Українських Кооператив.

Постановлено будувати по селах **господарсько-споживчі кооперативи** (яких в Галичині перед війною не було) і вязати їх в повітові Союзи кооператив. Їх метою мав бути імпорт (ввіз) засобів поживи і всякого домашного знадібя до села та експорт (вивіз) сільсько-господарських продуктів. Відбувались курси й виклади і згодом почались появлятись такі кооперативи в цілому краю.

Одночасно обновлювано під кермою Ревізійного Союза Українських Кооператив стару кооперацію, себто головно **кредитову і молочарську.**

З того часу український кооперативний рух постійно зростає і набирає щораз більших сил та розмаху.

З кінцем червня, 1926, начислював РСУК (Ревізійний Союз Українських Кооператив) 1,172 кооперативи, з того 98 на Волині, Холмщині і Поліссю. Кромі сих є ще 750 кооператив, яких покищо РСУК не приняв ще формально в члени. Значить, сього літа вже було українських кооператив 1,922.

Згадані 1,172 кооперативи обєднані у 5 краєвих централь:

1. — Центробанк (Краєвий Союз Кредитовий).
2. — Центросоюз (Союз повітових кооперативних Союзів).
3. — Народня Торговля.
4. — Маслосоюз (в Стрию).
5. — Союз для збуту і хову худоби.

По видам діляться тепер сі кооперативи на:

господарсько спожив.	(1,586),
споживчі (міські)	(54),
молочарські	(130),
кредитові	(69)
інші	(13).

Кредитова кооперація зачала оживати щойно від сього літа. Її була убила війна, а відтак упадок польської валюти й велика дорожня кредиту (донедавна 3% місячно в доляровій валюті, а від 1-го липня с. р. 18% річно).

За те дуже сильно розвинулась кооперація господарсько-споживча і молочарська. Розвиток сих кооператив дуже значний, особливо коли зважити, що українське село було дуже зубожіло, а фінансово зовсім було без усяких засобів.

Треба зважити, що українська кооперація будувалась і виростала вчасі руїни польського скарбу і польської валюти. Та і тоді ще польська кооперація одержувала допомоги і кредити від польського уряду, а українська не мала ані допомоги ані кредитів, а виростала о власних силах і перебула найтяжші хвилі, а тепер вже іде певнійшим ходом до тривкої будови і сили.

Коли тепер переходити або переїздити селом, то дім місцевої кооперативи звичайно вибивається на найвиднійше місце, або як один з найвиднійших посеред громади. Обіч громадського дому, школи, читальні тепер вже у Галичині одним з осередків громади є і місцева кооператива, яка є підставою економічного саморатунку і завдатком добробуту громади. Навіть як зелізницею їхати попри села, то видно, як блистяться написі українських кооператив.

Замітно, що громадяни вже добре розуміють завданнє кооператив і дуже ними цікавляться. На кооперативні віча приходять масово і промовляють на тему віча зі знаннем і зрозумінием річи.

Найприкрійше кооперативам дається ще відчувати недостача капіталу. Чи при будові дому чи в засібленню крамниці недостає гроша. Богато кооператив поратували американські Українці. Тутешні односільчани допомогли своїм громадам поставити доми або дали їм гроші (яко вкладки до кооперативи) на отворенне торговлі. І сим діло пішло лекше. А сі, що беруться до почину власними силами, найбільше бідують ізза недостачі капіталу.

Всякий спосіб капіталу скріпить і збільшить кооперативний рух в старому краю.

Володимир Лотоцький.

ОРҐАНІЗАЦІЙНА ПЕРЕПИСКА.

Ті аплікації, що були прислані до головної канцелярії У. Н. Союза найдальше до 25-го с. м. є полагоджені, то є або приняті або відкинені. Єсли приняті, то будуть як такі виказані в місячнім справозданню, а єсли відкинені, то відділи о тім зістали повідомлені осібно в кождім случаю.

Ті аплікації, що наспіли до гол. канцелярії по 25-тім с. м., остаються до полагодження на слідуючий місяць. Хто отже вислав аплікацію по 25. в місяци нехай сподіється полагодження її на слідуючий місяць і не допитується за нею.

Проситься всі аплікації надсилати перед 25. в місяци, бо надіслані пізнійше мусять чекати свого одобрення до слідуючого місяця.

Що то значить полагодженне або одобренне аплікації і ким та як се робиться? Аплікації надіслані до гол. канцелярії провірює і одобрює екзекутива спільно з гол. лікарем У. Н. Союза. Се робиться раз в місяць з всіма надісланими аплікаціями разом, а не з кождою осібно. То діло робиться в головній канцелярії 25., 26., а найдальше 27. кождого місяця і тому надіслані пізнійше остаються неполагоджені до слідуючого місяця. Гол. лікар одобрює аплікацію на підставі лікарського свідоцтва на аплікації, а екзекутива на підставі одобрення гол. лікаря і вимог та приписів статута.

Аплікацій одобрених, ні відкинених ніколи не звертається, бо вони призначені до гол. уряду, становлять акти гол. канцелярії і їх по зафайлованню і рекордового не видається навіть опісля.

В случаях, де того конче потрібно можна видати відпис, але ніколи оригінал.

Дехто з секретарів ще просить о надісланне таких паперів якими можна дорастаючу дитину переписати до повнолітних членів, при чім ще все питають чи можна 16-літних вписувати до членів повнолітних.

В тій справі вже нераз писалось і муситься писати доси, доки всі о тім знати будуть, а саме, що:

В Злучених Державах кождий стейт має свої осібні права-закони а передовсім закони асекураційні в ріжних стейтах є відмінні. Щоби бути обезпеченим як повнолітний, не треба бути фактично повнолітним. Більшість стейтів вже 15-літних позволяє асекураційним підприємствам обезпечувати як повнолітних. Також асекураційні закони державні є інакші для компаній а інакші для запомогових орґанізацій.

В Злучених Державах треба мати 21 літ. аби можна брати участь в виборах президента. Вистарчить мати 18 літ, аби дістати лайсенс на керованне автомобілем а в декотрих стейтах в 16 році можна леґально оженитися. Майже у всіх стейтах в 16 році можна дістати робітничі папери і ставати до праці з повнолітними.

Для нашої орґанізації признаною є табелька вкладок починаючася від 18-го року життя, та се не значить, що нам не можна приймати вже в 16-тім або 17 році життя, єсли вони годяться як 18-літні свої вкладки зачати і такі через цілий час свого членства платити. На тій підставі ми й приймаємо 16, 17 і 18-літних. Як таким можна законтрактуватися до праці з повнолітними і рівно з ними наражати своє життє, то й чомужби не можна їм з повнолітними обезпечитися? Закон того не забороняє.

Переходячі з молодечого департаменту до старших членів вносять таку саму аплікацію виписану на тім самім друку, що кождий нововступаючий повнолітний кандидат, лишень не потребує виповняти і оплачувати лікарського свідоцтва, бо на то місце залучає діточу грамоту.

Від переходячих з молодечого департаменту до старших членів тільки тоді вимагається лікарського свідоцтва, коли вони переходять на висшу суму обезпечення як $1000. В таких разах треба до аплікації не лиш грамоти діточої, але лікарського свідоцтва.

Ніяких інших друків при переході з молодечого департаменту до старших членів, як тільки звичайну членську аплікацію, не уживається.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Ліщина. — Ваша допись добра і надається на поміщенне. Вона булаби ще краща, якби Ви самі були писали її, памятаючи все на одну думку. Як бачите з її поправлення, вона вся тепер збудована коло одної провідної ідеї. Коли такі дописи, в яких Ви говорите не про факти, але про свої думки, будете будувати довкола одної думки, і будете переводити сю одну думку від початку до кінця, тоді напишете добру допись. Придивіться другим дописям, а побачите, що всяку добру допись можна зібрати по прочитанню в одно реченне, яке висказує одну правду

Елпос. — Питаєте, чи вартує давати в кождім числі часописи по три й чотири шпальти людям, які важилися отворити губу проти памяти Івана Франка, а які навіть Українцями не повинні зватися. На Вашу думку, се адвертайзмент, на який собі ті люди не заслугують; того рода люди, на Вашу думку, є зрадниками України, і не повинні забирати тільки місця в ґазеті. Шкода для них часу, паперу й місця.

Відповідаємо на се, що не ходить нам у дискусії за людий, але за справу. Дискутуємо за людий лишень тільки, оскільки вони представляють якісь суспільні погляди. Як бачите самі, говорячи про людий, не говоримо про річи, які до справи не мають ніякого відношення.

Дискусію треба перервати тоді, коли справа вже всесторонно висвітлена. Коли ще заходить небезпека, що того самого рода помилки можуть ще раз случитися, треба далі справу обробляти.

До того, сама дискусія тут справи ще не вирішує. Що з того, що народ забрав слово й сказав свою опінію? Сього за мало ще так довго, як довго ті, що виступили проти народа, далі займають владу та, присівши нині на день-два, завтра можуть знова пробувати нових способів для переведення своїх намірів. Справа тут буде вирішена аж тоді, коли народ зробить такі виступи на будуче зовсім неможливими. Покищо народ опінію вже сказав, але тепер доперва щойно збирається шукати дороги, як такі виступи зробити на будуче неможливими.

Дякуємо Вам при тій нагоді за переслані Вами вірші.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ.

ЗІ СТАНОВИЩЕМ І ОСВІТОЮ ПОЛУЧЕНІ ТАКОЖ ОБОВЯЗКИ.

Часто в нас трафляється таке, що як громадянство обдається до якоїсь корисної праці, то зараз вирине якийсь перевертень, щоби сей доробок нищити. Тяжко нарікають люди на такого нищителя народної праці і слушно нарікають, і слушність мають, коли проти сього боряться, і коли такого шкідника стараються відсунути від народної роботи, щоби не шкодив.

Але й нігде правди діти, такі кириники народної роботи є бо часто люди, які тягнуть тяжку роботу й за потом, що їм з чола спливає, не бачуть світа й дороги, якою їм треба йти. Неодин з тих кирилників загараний з малого хлопця непосильною працею, в школі ні одного дня не був, і ні одного нумера не знає. Боротися проти такого шкідника треба, але винувати його за його нерозумні поступки не сумлінно.

Зовсім інакше треба дивитися на тих наших людий, які не йшли робити тяжку роботу в поли, а йшли в школу вчитися, а відтак, вигодувані хлібом українського чорнороба, помагають чужим ворогам і своїм незрячим братам нищити наш народ та його народну роботу. Які, вивчившися в школах, та пізнавши широкий світ та всяке в ньому добро, відтак беруть руку нашого брата з очима, заліпленими потом, та ведуть його не до просвіти й щастя, але на манівці й бездорожа.

Коли нам треба осуджувати наших неосвічених людий, які не передумавши справи, хапаються робити заключення, і ніні мають такі погляди, а завтра вже инчі, то як нам треба осуджувати тих освічених людий з титулами високих шкіл перед своїм іменем, які нині ведуть наш народ до Києва, завтра до Москви, позавтра до Риму або Варшави? Скі змінюють орієнтацію з кождим новим роком? Варшави? Які змінюють орієнЯкі нині демократи, а завтра гетьманці; нині радикали, а завтра клерикали? Нині витають Шевченка й Франка як найбільших людий нашого народа, а завтра на них плюють як на таких, які навіть собі конценту не заслужили?

Коли нам треба осудити сих наших несвідомих братів, які цураються нас ізза браку освіти, то як нам треба осуджувати тих докторів, які носа деруть понад наш нарід, називаючи його темними масами, як се робить тепер д-р Назарук за кождим майже разом, коли говорить про Україну? Яких слів осуду треба вжити на такі поступки наших освічених синів?

Мені здається, що не такий великий сором, коли людина поповнить якусь похибку в народних справах через брак освіти, якому вона не винувата. Сором і ганьба тим, яким народ дав нагоду добути собі знання, а вони сей народ опісля відштовхнули, як він прийшов до них по слово науки або поради. Слава й честь сим синам України, які, як Шевченко й Франко, вийшов з народа, свого таланту не повернули на шкоду народови, але йому на службу. Слави й чести таких синів України не змінчить ні перозуме слово деякого незрячого брата, ні злобне відданя тих, які мають освіту, і знають, що творять.

Михайло Блясецький,
член відділу 167. У. Н. Союза в Толідо, Огайо.

РУБАЮТЬ ГАЛУЗУ, НА КОТРІЙ СИДЯТЬ.

Зайшов я недавно до американського театру на „шов". Ішла на екрані цікава комедія. Представляє образ асекураційне бюро. Приходять там люди асекуруватися. Приходить там межи инчими і якийсь чоловік з борідкою. Оглянув його лікар асекурації і найшов у ньому якусь хоробу. Не приняли до асекурації. Зажурився кандидат, але задумав одурити асекурацію. Запустив собі в жили якогось побуджуючого ліку й знова йде до бюра. Лікар оглянув знова, горячки не найшов, приняв. Виписали йому полісу. Вложив бородатий полісу в кишеню, тепер він уже певний, що дістане гроші, як станеться йому якесь каліцтво.

Видно, гроша йому треба було, а робити чесно не хотів. Хотів пошпекулювати на легкий зарібок. Лишень вийшов за двері бюра, зараз ляг на цементові сходи й покотився в долину. Прикотився він на долину і обмацується, чи нема де зломаної руки або ноги. Набив собі синяків, але кости цілі.

Не подався бородатий. Побачивши стріткару, він наложив хусточку на очи й положився на шини. Але знов не мав щастя; трамвай так далеко не йшов. Пробував з другим трамваем, але й сим разом нічого не вийшло.

Пробував він ще й скакати з моста, але й тут припадок його вратував.

В свойї люти він нарешті покинув пусту погоню за легким зарібком і подер асекураційну полісу. Лишень зробив кілька кроків, застромив ногу в діру в мості і зломав собі кістку. Небуло асекурації, і треба було лічити зломані кости.

Приглядаючися сему образкови, я порівнював заходи бородатого панка з політикою єпископа Богачевського. Прийшов він до Америки як епископ українського народа, але не хотів йому служити, тільки дбав за свої впливи, почести й гонори. Гонив за тими почестями на всі боки. Всяку організацію пробував взяти під свою опіку, а коли вона не давалася, то пробував її звалити під ноги. Навіть проти святкування памяти Івана Франка виступив, боячися, що від шанування Франка урветься пошана для нього. Коли нарешті став навертати назад, було вже за пізно: побивався за почестею в українського народа, а сей народ втратив до нього навіть ту пошану, яку мав для нього при приїзді до Америки. Добивався впливу для церкви в народних організаціях, а добився до того, що втратив всякий вплив у власній церкви, серед своїх вірних.

Петро Лобур, Дітройт, Миш.

ГОЛОС ВІДДІЛУ ПРО ЕПИСКОПСЬКУ ПОЛІТИКУ.

На зборах від. 15. У. Н. Союза, котрі відбулися дня 19. вересня 1926. року, між иншими справами порушено також справу боротьби, котра ведеться під сю пору в українській пресі в Америці. Особливо докладно обговорювано становище органу нашої організації. По довгій дискусії на сю тему запали низше подані ухвали, котрі припоручено секретареви відділу оголосити в пресі:

1. Ми, члени братства св. Михайла, від. 15. У. Н. Союза в Бриджпорт, Па., солідаризуємося з акцією, яка ведеться в „Свободі", і висловлюємо признание редакторам „Свобода" за їх щиру працю і чесну боротьбу, котру вони ведуть в обороні доброго українського імени.

2. Осуджуємо руїнницьку роботу д-ра Назарука і д-ра Богачевського. Осуджуємо тих людий як таких, котрі внесли роздор і братовбійчу боротьбу між наше громадянство в Америці. Робота д-ра Назарука і еп. Богачевського очевиднячки приносить користь Польщі, тій Польщі, котра вимордувала сотки тисяч найкрасших синів нашого народа, котра понищила наші школи й зруйнувала сотки наших церков. Лишень Польщі в користь можуть бути напади д-ра Назарука й д-ра Богачевського на найбільшого сина України Івана Франка, котрий ціле своє життя страждав за нас і показував нам шлях боротьби за красшу долю. Ненавиділи Його Ляхи за життя, ненавидять Його по смерти Ляхи, ненавидять Його д-р Назарук і еп. Богачевський. І не можна инакше пояснити того, що епископ соромиться звати себе Українцем, на глум усьому українському народові зве себе візантійцем і рутенцем та ще й намагається впіплювати рутенство у тих, котрі давно з рутенством покінчили. Український патріот певно не стане голосити нам, що конкордат між Римом а Варшавою це благодать для українського народа й української церкви. Таж у тім конкордаті стоїть, що кождий греко-католицький священик у Польщі обовязаний в кожну неділю, як також і „тшецего мая" молитися за польського президента і грабіжницьку Польщу (арттикул VIII). Дальше в тім конкордаті (артикул XI) говориться, що папа згодиться звертатись до президента Польщі перед іменованням епископів і архиепископів, щоб упевнитись, що нема против них замітів політичної натури! Значить, що для нас, Українців не Рим буде іменувати епископів, але польський уряд, українців, не Рим буде іменувати польський президент для нас, про те й не треба говорити; а називати се благодаттю для нашого народа може хиба приятель Польщі.

Конкордат говорить дальше в артикулі XII, що новоіменовані епископи мають присягнути на вірність польській републиці, і нам здається, що ради цього артикулу відгребується з домовини уже розкладаючеся і вонюче рутенство, нападається на Шевченка й Франка, розбивається допомогову акцію для старого краю. Найжеж вони так роблять далі, але най знають, що прийде колись час, коли й український народ по справедливости їм за те віддячиться.

Василь Пухта,
секретар бр. св. Михайла, відділу 15. У. Н. Союза в Бриджпорті, Па.

ЗАКЛИК ДО ВСІХ УКРАЇНЦІВ В НЮАРКУ І ОКОЛИЦІ.

В неділю, дня 3-го жовтня (Oct.) 1926 р. о годині 2-ій пополудни, в укр. галі на 59 Бікон ул. відбудеться ВЕЛИКЕ УКРАЇНСЬКЕ ВІЧЕ в справі несення помочи страйкуючим робітникам в Пасейку, Н. Дж.

У віччу беруть участь всі українські товариства, братства й всі три церковні громади.

Говорити будуть ріжні бесідники.

Тож всі на Віче! 228

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Україна на Жіночій Виставі.

На виставі артистичного промислу, урядженій жіночими організаціями в готели Астора на 44-ій вулиці в Ню Йорку, виступило й українське жіноцтво з українським артистичним промислом.

Українську будку урядила там українська жіноча організація „Союз Українок". Будка находиться на головнім поверсі („мейн флор"). Будка має в горі напись „УКРАЇНА", а сподом» напись Союз Українок. Будка містить в собі досить повну збірку українських артистичних виробів, як вишивок, виробів на дереві, килимів, тощо. Будка робить незвичайно гарне враження, і учасники признають її звичайно найкращою будкою на виставі.

Вистава отворена буде до кінця сього тижня, кождого дня від 12. години в полудне до 11. години вечером. Вступ на неї 50 центів від особи.

В вівторок урядив організаційний комітет вистави банкет, на якому промовляли представниці ріжних імігрантських груп. В імени Союза Українок промовила пані О. Лотоцька, підносячи заходи українських жінок для піднесення артистичного промислу в Америці та поправи та прикраси життя. При тій нагоді вона мала нагоду згадати дещо й про український народ і край.

Промови сього банкету та всіх концертів вистави розсилає кождого дня радіова стація „Доблю-Ен-Вай-Сі". Концерти відбуваються там кождого дня, один сполудня, другий вечером.

ПРОТИ ОБОВЯЗКУ ВІЙСКОВОЇ СЛУЖБИ.

„Vossische Zeitung" і инші часописи оголосили повний текст манифесту, підписаного цілим рядом учених, письменників і політиків, що звертаються до Союза Народів із зазивом знести обовязкову війскову службу. Маніфест покликується на перший проект статуту Союза Народів, зредагований Вілсоном, який передбачував саме такий крок з боку Союза Народів. Під манифестом підписалися Ромен Ролян, Велс, Унамуно, Рабіндрант Тагоре, премієр Зайпель і ин.

Др. В. Клодницький.

УКРАЇНА В 1918 Р. В ОСВІТЛЕННЮ АВСТРІЙСЬКОЇ ДИПЛЬОМАТІЇ

Гетьманський переворот на Україні, проведений Скоропадським при помочи німецьких генералів (головно генер. Гренера), викликав острую критику німецького правительства, що допустило до перевороту. Ціла німецька преса і головна комісія берлінського Райхстаґу-парляменту живо дискусувала над переворотом. Мимоходом годиться підчеркнути, що на головній комісії Райхстаґу в Берліні 4. мая 1918 р. під проводом віцеканцлера Паера, посол Шайдеман остро критикував уряд, що він підпирає небезпечні експерименти на Україні. На думку Шайдемана гетьманське правительство на Україні складалось з кадетів і федералістів, себто з людий, котрі по свойому партійному становищі були останніми, з якими Німці повиннні працювати. Шайдеман доказував, що П. Скоропадський не має за собою народу, та додав, що гетьман кандидував до російських установчих зборів і дістав лише 200 голосів. Опісля кандидував до Української Установчої Ради і одержав аж 9 голосів.

Професор віденського університету Г. Іберсберґер — знавець схід. Европи в „Neue Freie Presse" 9. V. 1918. в статті „Переворот на Україні", доказує, „що з упадком Центральної Ради також українська національна ідея одержала бодай хвилево тяжкий удар". На прикінці згаданої статті каже проф. Др. Іберсберґер, що український національний ідеал запустив коріння вже також в народних масах і хоч зараз він хвилево лише притемниться, але не загине.

Австрійські правлячі круги, головно цісарський двір у Відни, не трактували зовсім серіозно переворот П. Скоропадського, бо не вірили, що Скоропадський удержиться на Україні. Віденський двір доглупувався, що Скоропадський провалиться і предбачуваний упадок Скоропадського уважано лише за епізод, який мало шанґував політику Австрії. Австрійська дипльоматія боялась українських народних мас і хочаб їй може й солодким добутком була кандидатура австрійського архикнязя Вільгельма на український престол, то дуже обережно підходила до тієї справи.

Австрійський двір мав лише душевні бажання бачити в Київі монархом Вільгельма (Василя Вишиваного), а як сказано числився з волею більшости українського народу (більше чим П. Скоропадський) і пробував „в кума розума", себто „сондував", що на це скаже цісар Германії Вільгельм.

Понизші документи пояснять нам дещо щойно сказане:

(Депеша Карла І. австрійського цісаря до Василя Вишиваного*).

24. V. 1918. Начерк найяснішої телеграми до його ц. і к. Величности архикнязя Вільгельма.

Твоє письмо з 9. і 11. ц. місяця читав я з вдоволенням та горджусь на повний такту спосіб, з яким ти відповів депутації української дивізії, що у Тебе явилась. По всім вістям, які дійшли до мойого відома про положення на Україні під сучасну хвилю, не дасться предвидіти, який оборот приймуть тамошні події. Сьогодня ще не можливо вповні витворити собі осуду, чи гетьманський режим устоїться довший час.

Провалиться Скоропадський, то це є виключно епізоном, якого не мало обходить; далеко инакшою булаб ситуація, наколиб якийсь князь з мойого роду був приняв гетьманську власть за моєю згодою. В такому разі, булаб політика монархії в значній мірі заангажована в удержанню його режиму.

Абстрагуючи від того, що наступить, принесладб ситуація архикнязя на Україні великі трудноції що до наших взаємин з Німеччиною. Нашим життєвим інтересом на Україні є і на дальше заготовка збіжа, до забезпечення якої належить стреміти до консолідації теперішніх відносин і по можности уникати всякої дальшої зміни уряду.

Хоч для мене є також бажаним, щоби Ти приязно відносився до українських елементів та задержав на дальше Твоє симпатичне відношення до Українців, не заохочуючи тепер до яких небудь рішаючих кроків, то мушу Тебе проте просити, не вдаватися в ніякі дальше ідучі підприняття і то тим більше, що в сучасних умовинах ледви чи можна сконстатувати ясний вислів волі більшости українського народа.

Телеграма в шифрах № 156**) фон Маршовські, Баден, 26. мая 1918. Його Величество поручив мені донести Вашій Ексцеленції, що він вчера вислав власноручне письмо в змислі начерку предложеного Вашою Ексцеленцією в дещо скороченій формі.

Начерк найяснійшого письма до Його величности цісаря Вільгельма з червня 1918 р.

Паважаний Друже!

Тому, що до побуту архикнязя Вільгельма на Україні привязується найріжнороднійші вповні неосновані слухи та комбінації, уважаю за вказане, щоб архикнязь у Тебе явився, щоб дати Тобі всі бажані інформації про свою тамошню діяльність.

З вірною дружескостію:

Пояснення:

Архикнязь Вільгельм (В. Вишиваний), перебуваючи на Україні підчас перевороту Скоропадського та в перших початках нового режиму, зєднував собі симпатії головно серед Укр. Січових Стрільців та вояків-Українців-Галичан, котрих начальна команда австрійської армії розташувала на полудневій Україні. Головно підчас страйку урядовців в Скоропадського міністерствах (кінець мая 18 р.) по Україні кружляли чутки, що П. Скоропадський провалиться, а на його місце центральні держави поставлять Василя Вишиваного.

Згадавши про страйк урядовців в міністерствах П. Скоропадського, годиться подати мотиви страйку. Мотивом до страйку були секатури урядовців-Українців, яких допускався в першій мірі міністер земельних справ господин Кокольцев та масові увільнення зі служби співробітників Українців.

Потвердженням моїх виводів хай послужить сама заява співробітників міністерства земельних справ, яка звучить дослівно:

„З огляду на те, що згідно з постановою загальних зборів співробітників міністерства земельних справ з дня 25. травня с. р. не тільки не зроблено ніяких змін в політиці міністерства, а навпаки: а) уже біля 50 співробітників звільнено з посад без пояснення причин і на їх місця призначається виключно русифікаторів, про що свідчать офіціяльні накази й діловодство по міністерству, котрі провадяться на московській мові; б) заборонено міністром Кокольцевом збори співробітників в службових справах; в) уведено в помешкання міністерства узброєну війскову силу, — співробітники мін. зем. спр. на знак протесту оголошують страйк на 30. і 31. травня і 1. червня і домагаються: 1) провадження всього діловодства в міністерстві лише на державній українській мові, як то було до вступу на посаду міністра Кокольцева; повернення на посади співробітників Українців, звільнених без пояснення причин; 3) усунення з посад усіх русифікаторів, призначених на їх місця міністром Кокольцевом; 4) усунення узброєної війскової сили з помешкання міністерства земельних справ, яка являється для міністерства зовсім непотрібною і своєю присутностю ображає гідність співробітників міністерства. Про се повідомляється Уряд Української Держави, широкі кола українського громадянства, співробітників инших міністерств і професійні організації".

Русифікаторські зусилля уряду Скоропадського давали право вірити, що Скоропадський провалиться і, річ зрозуміла, така атмосфера була пригожою до ріжних комбінацій, які сновано на австрійськім дворі, про що свідчать наведені нами документи.

(Далі буде).

*) Депешу — згладно начерк, найясн. телеграми з 24. V. 1918 — зредаґував граф Буріян, відвічальний міністер закордонних справ та ціс. і кор. Двора в Австрії.

**) Телеграмою в шифрах № 156 з 26. V. 18, повідомляє фон Маршовські графа Буріяна, що австрійський цісар Карло І. в змислі начерку телеграми з 24. V. 18 вислав до Василя Вишиваного власноручне письмо.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

КАРНЕҐІ, ПА.

Зібрали понад $100 на Рідний Край.

Нема де правди діти, а таки треба піднести, що від коли став нашим мпарохом о. мітрат др. Жук, наш ґарід набрав якоїсь більшої охоти до жертв та зацікавився більше народним життєм і загально-народними справами.

Наше співацьке товариство „Боян" доложило свого труду і при допомові своїх членів зібрало титулом народного податку $76,35. Наші дівчата не жалували труду і ходили від хати до хати і колектували жертви, бо знали, що це допомога для наших сиріт, для інвалідів і на Рідну Школу в краю. Вони знали, що це честь на таку ціль дати жертву і що це честь, на такі цілі жертви збирати.

Який дух в громаді, видно з того, що навіть на хрестинах в громадянина Михайла Попівчака зібрали чесні громадяни Ст. Ялечко і Зах. Чайка поважну суму, бо $24.75 і призначили її на боротьбу о визволене Галицької України з під польської окупації.

Знова на весілю в гром. Василя Лобура зібрали п. Марія Орищак і Зах. Чайка $8 і призначили їх на допомогу політичним вязням.

Всі ті збірки, які становлять лучну суму $109, вислано до нашої центральної організації Обєднанне у Филаделфії.

АЛЛЕНТАВН, ПА.

Збірка на політичних вязнів.

Наш парох о. С. Милянич завів звичай, щоби час до часу збирати в церкві жертви на рідний край. Такі жертви збирають у нас майже кождого місяця і за рік призбирується з них добра сума.

Тим разом зібрано в укр. кат. церкві в Аллентавни $14.50, а в такій же церкві в Бетлегем, Па. $10. Разом зібрано $24.50., а о. Милянич додав від себе $2.

Збірку, яка виносить $26.50, призначено на політичних вязнів і вислано до Обєднання.

ВУСТЕР, МАСС.

Хвальна Редакціє, Красно пишете про всі справи і нарід до правди завертаєте. Прошу Вас переслати до Обєднання дрібну жертву від мене, а саме $10 на старий край, $3 для о. Копитчака, $3 для страйкуючих в Пасейку і $1 на памятник Франка.

Йосиф Зазуляк.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

З панахиди на інвалідів.

По покійному Головному Отамані Петлюрі була відправлена в своїм часі в укр. кат. церкві св. Юрія панахида, на якій зібрано $20 для інвалідів.

Кромі цего пожертвували на ту саму ціль по $5: о. Понятишин і о. Павляк, В. Кедровський зложив $6.50, а учитель дїточої школи д. О. Стеткевич $1.

Гроші зістали вислані для інвалідів армії У. Н. Р., а голова Союза Інвалідів Армії Укр. Народної Республики генерал Загродський надіслав посвідку і подяку за одержані гроші.

В. Кедровський.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. Жеребецька Любов, від. 144, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що триквартальний мітінґ відбудеться в суботу, дня 2. жовтня о год. 8-ій вечер в гали У. Н. Дому, 217 Іст 6-та улиця. Проситься всіх членів прийти на сі збори, бо обовязком є кождого послухати справоздання контрольної комісії за тих 9 місяців. Є також много важних справ до полагоджєння. На мітінґу будесь принимати нових членів до Тов. і У. Н. Союза без вступної оплати. Кождий довгуючий член має вирівнати залеглий довг, бо в противнім разі буде виключений. Неявившийся член на мітінґ підлягає карі $1.00, а урядник $2.00. — С. Шевців, предс.; Д. Чайка, секр.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ. Тов. Вільні Козаки с. Росільна, від. 196, повідомляє, що спеціяльний мітінґ відбудесь о годині 5.30 вечером в неділю, дня 3-го жовтня, в гали церковній при Ґрін і Сусекс ул. На порядку нарад будуть важні справи Товариства і кождий член має прибути. Неявившийся член заплатить кари $1.00, а урядник $2.00. — Франко Зак, предс.; І. Марусин, секр.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64, скликує мітінґ до St. Bonifocy Hall, на суботу, дня 2-го жовтня о годині 7-ій вечером точно, щоби скінчити збірку вкладок до 8-ої години, бо в 8-ій годині прибудуть і позачлени, щоби обговорити справу У. Н. Дому. Тому проситься кождого члена прибути, бо сего вимагає наша народна справа. Заразом запрашаємо весь український загал петерсону, а особливо Українок, прибути на сі наради. — Дмитро Редчук, предс.

ШІКАҐО, ИЛЛ. Секретар відділовий повідомляє всіх членів Братства Рожд. Пресв. Богородиці, що мітінґ триквартальний не може бути дня 3-го жовтня, а відбудеться дня 10-го жовтня. Секретар Братства просить всіх членів, щоб прибули дня 3-го жовтня на малесеньку нварду в справі взяття участи в посвяченню угольного каменя нової церкви, яку будують наші браття, Закарпатські Українці. Проситься всіх членів, щоби явилися на 12-ту годину в сю неділю що прийде, з великою відзнакою. Неявившийся член на сей поклик підлягає карі. — Олексей Олешко, секретар.

„ВСЯ РОТА НЕ В НОГУ — ОДИН ФЕЛЬДФЕБЕЛЬ В НОГУ".

„Нет у нас переводчіков, — сказав співробітник редакції Дніпропетровської „Звезди", повертаючи тов. Климову допис українською мовою.

А потім додав:

— Надо пісать по рускі. — і закусив губу від незадоволення.

Одержавши назад дописа тов. Климів ішов до дому.

— Ну, що, як? — зустрів його робкор Чалий.

— Ніяк...

— А допис?

— На осьІ...

— А відповідь?

— Перекладай на руську...

— Чому це так?

— Кажуть — перекладчиків нема.

— А туди їх ма... Тридцять міліонів говорить українською мовою, а в них перекладача нема! А наказ уряду, іграшка їм чи що?...

Проте як не хвилювався робкор Чалий, а перекладати довелося дописа...

— Не приймають!... („Вісти").

— А наказ уряду... якого?

Як бутафорного УССР — розуміється іграшка, бо є ще уряд СССР — то вже для них не іграшка.

ЧИ ПРАВДА?

Недавно приїхав до Київа один агроном Галичанин. Взявся на облік в І. Т. С. і при спілці сільсько-госп. та ліс. робітників київської округи, і пішов до сортировочно-насіньового управління по призначення.

— Руским языком владеете? запитали його там.

— Дуже погано, бо я з Галичини, — відповідає агроном.

— Нет у нас роботи.

— Так мене ж направили до вас. Українською мовою я володію добре.

— Вот, іменно потому, что ви не владеете руским языком ми вас не можем прінять.

Це була остаточна відповідь.

Ще не здаються нащадки Шульгина. („Вісти").

Розуміється правда, але навіщо „пенять" на чужих Шульгиних, коли маєте своїх — Чубарів?

СИЛА ЛЮБОВИ І ВИТРЕВАЛОСТИ.

(Винахід машини для фабрикації панчіх).

Кальвертон біля Нотінгема, тому яких 340 літ було гарною невеличкою місцевостею, а найгарнійшою в тому містечку дівчина Мейрі. Тому й не дивниця, що в тій красині закохався теольоґ Вілєм Лі. Цілий день радби був глядіти в її очи, але то було неможливо, бо Мейрі на те не мала часу: до пізного вечора мусіла робити панчохи. А шовкова панчоха в 1589 р. то був великий люксус; лише великі пани могли тоді позволити собі на такі забаганки. Тому робота панчіх була поплатна і за тиждень могла Мейрі заробити собі трохи гроша та помагати родичам. Коли так залюблений теольоґ глядів, як пильно перебирали пальці його любки, то мусів ненавидіти таку роботу, що не давала йому нагодиналюбуватися очима своєї нареченої. Бо тоді очи вона мусіла звертати на роботу, а не на нареченого. Але що стілки надивився на працю пальців своєї любки, то мав час запізнатися з технікою виробу панчіх. А що був і практичною людиною, то подумав собі: чому працю рук не заступити би машиною? Тоді й його Мейрі приходила би лекше праця. І дійсно помало в його голові зродився плян машини до фабрикації панчіх, при якій людські пальці заступали би деревляні палочки, що далеко скорше робили би нудну роботу й не треба би при цьому безупину пильно глядіти, щоби — борони Боже! — не оминути одно очко в панчосі.

Та заки здійснив свій плян машини, ще инші мав клопоти! З трудом одержав місце пароха в Кальвертоні і нарешті міг одружитися з Мейрі. Та тяжкі були початки. З трудом можна було вижити, як то кажеться, щоби не вмерти. Щож оставалося для Мейрі, як для облекшення життя знову взятися робити панчохи. День і ніч пересиджував молодий священик при своїй машині, цілий збудований з дерева. Думав, передумував, змінював, вперто, як уже було його звичаєм. Вкінці в 1593 році вдалося удосконалити механізм, так що машина могла робити дванацять очок в одному ряді а потім лучила рядок за рядком. Урадуваний священик пішов до жінчиної кімнати, відібрав їй з руки панчоху і сказав: „Вже не потребуватимеш сама робити панчіх! Небаром взагалі ніхто не робитиме сам собі панчіх!" Він сів за варстат і показав жінці, що говорить правду. День і ніч працював його варстат. Але тканина йшла лише на здовж і щоби мати готову панчоху, треба було ще її на кінци зшивати. Роботу цю полагоджувала священикова жінка, а чоловік пильно працював за варстатом. Люде сходилися гурмами на парохію, щоби оглянути цю дивну новину, але панчохи з тої машини не подобалися. Були щоправда дешевші, як панчохи ручної роботи — але може й тому не подобалися, й люде не купували їх. Велике було розчарування винахідника, все таки о. Лі не піддавався. За чотири місяці продав ледви двацяту частину свого засобу, а то 25 пар. Вкінці вдалося о. Лі приєднати для свого винаходу льорда Гондсдана (щоправда не дуже багатого). За його радою переніся Вілєм Лі до Лондону й там із кількома знавцями оснував фабрику на Бюгіл Филдс. Льорд Гондсдан так зацікавився винаходом о. Лі, що навіть післав до нього свого сина на науку, щоби вивчився робити панчохи. В 1593 році вдалося льордови Гондсданови зацікавити новим винаходом королеву Єлисавету. Вона обіцяла особисто відвідати фабрику. І дійсно прийшла з двірським почотом. Священик пояснив їй як найдокладнійше свою машину. Як королева виходила, льорд Гонсдан попросив її, чи не могла би помогти винахідникови фінансово, а саме, щоби дала йому патент на його винахід, бо він бореться з фінансовими труднощами.

На те королева:

— Мій льорде, як могла би я це зробити? Я занадто люблю тих убогих людей, які заробляють собі на хліб так, що робля́ть панчохи, щоби мені грішми мала підпирати винахід, який тих людей довів би лише до жебрачого кия. Щеколиб мистер Лі фабрикував шовкові панчохи, то це відбилося би на небогатьох, але вовняні панчохи, які кождий носить, не сміють бути монополем одної людини".

І ці слова королевої не знеохочували Вілєма Лі. Треба було так перробити машину, щоби фабрикувати на ній шовкові панчохи. Пять літ працював над тим другим винаходом. Вкінці 1598 року попросив авдієнції у королевої: Королева прийняла його. Священик передав королевій пару гарних шовкових панчіх. Королева дуже хвалила роботу, але й тепер не признала матеріяльної помочі винахідникові. Його одинокий прихильник, льорд Гондсдан помер 1597 року і священик Лі оставсяя тепер зовсім без помочі у великому місті. Помер 1608 року в найбільшій нужді, як і багато инших винахідників. З того часу минуло 333 роки а нинішні машини для фабрикації панчіх майже нічим не ріжняться в основі від первісної машини священика Лі".